

Hiritarren segurtasunaren generoa

Europako herrialde gehienetan, hiritarren segurtasuna funtsezko gaia da politika-gai eta diskurtso erretorikoetan, bai bertako esparruan baita esparru nazionalen ere. Hala ere, politika eta diskurtso horiek argumentatu eta aplikatzerako orduan, askotan ez da kontuan hartzen hirietako populazioa emakume eta gizonen osatzen dutela, eta batzuek eta besteek segurtasun-gaiak hautemateko eta bizitzeko oso modu ezberdina dutela. Besteak beste, hauek dira ezberdintasun nagusiak: gizonen biktimizatzen dituzte emakumeak, eta ez alderantziz. Gainera, horrelako egoerak askoz ere arruntagoak dira etxepeko segurtasunean edo lan-esparruan, esparru ireki eta publikoetan baino. Txosten honetan agerian utzi nahi dena da, emakumeen hautemate eta arazoak kontuan hartzean, indarrean jarri beharreko politikak ez liratekeela proposatutakoak izan behar: emakumeek ez dute behar hiri-lurraldea antzutzeari. Horren ordean, lurralde hori konfiantzaz zeharkatzeko baliabide sozial, ekonomiko eta kultural gehiago behar dituzte.

Dagoeneko hildako italiar konpositore baten abesti batean, gauean, gizon bat ageri da, kale huts batean oinez. Bat-batean, norbait gerturatzen zaio. Pertsona hori ez du ongi ikusten, baina besoetan zerbait daramala nabaritzen du. Eta gizonak pentsatzen du: zer egin behar dut? arriskutsua izango al da? agian arma bat darama. Eta oso kezkatua egon arren, ez da geratzen, ez du atalondo batean babesik bilatzen, ezta beste bide batetik joatea saiatzen. Beraz, bi pertsonak elkarrengana hurbiltzen doaz, gizon ezezaguna argi eta garbi ageri den arte. Eskueta lore-sorta bat daramala ikusten du.

Abesti horrek gauza asko esaten dizkigu. Bat: gauean, kale huts batean oinez dabilen pertsona gizonetako da. Izan ere, emakumeek ez lukete hori egingo, baldin eta beharrezkoa ez balitz. Bi: gizonak norbait bereganatu hurbiltzen ari zaiola ikusten duenean, arriskutsua izango ote den galdetzen dio bere buruari, ez gizon bat ote den. Izan ere, hori ziurtzat jotzen du, eta horregatik dago kezkatuta; pertsona hori emakumea dela pentsatuko balu, ez luke arriskuan dagoela pentsatuko. Hiru: gizona ez da gelditzen, ez du nonbaiten babesik bilatzen, aurrera jarraitzen du, bereganatu doan pertsonari begira. Gizon gehienek, leku publiko batean, pertsona baten mehatxuarekin sentitzen direnean, hori egiten dute: pertsona horri begira geratzen dira. Eta hain zuzen ere, emakume gehienek ez lukete hori egingo, begira gelditzea irain edo gonbidapen

gisa ulertu baitaiteke. Lau: gizonak konturatu ez arren, gizonen beldur dira, ez emakumeen beldur.

Azkenean, gizona ez da arriskutsua, pertsona atsegina da, eskuetan loreak baitaramatza, baina txosten honetan ez dugu hori aztertuko.

Badirudi bakarrik doazen emakumeentzat, gaua eta esparru publiko asko debekatuta daudela. Esparru horiek berak ere arriskutsuak izan daitezke gizonentzat, batez ere ezinduak edo zaharrak badira. Baina emakumeentzat askoz ere hein handiagoan dira arriskutsuak, edo emakumeek hala ikusten dituzte; eta gizonek ere hala deskribatzen dituzte, behintzat.

Hiria, modernotasunaren leku eta sinboloa da, eta beti izan da aukera eta arrisku ugariko lekua. Baina horrenbeste aipatu ez dena da, aukerak gizonentzat direla; eta arriskuak, berriz, emakumeentzat. Hiri modernoan, gizabanakoak norbanako bihurtzen dira: bertan lotura zaharrak alde batera utzi eta abentura berriak bizitzen hasten dira. Baina askatasuna eta abenturak gizonentzako dira, aldi berean, hiria emakume "askeentzako"; hau da, gizon bati lotu gabeko emakumeentzako arriskutsua baita. Judy Walkowitzek azaldu duen bezala, oso adierazgarria da XIX. mende bukaeran, emakumeak etxetik ez ateratzeko, Jack tripa-ateratzailearekiko beldurra nola erabili zen. Era horretan, emakume "askeak" emakume publiko; hau da, gizonentzako harrapakin baimendu bihurtzen dira zuzenean.

Baina, horren ez paradoxikoki, badakigu, kaleko ezezagunek ordez, gehienetan oso ongi ezagutzen dituzten gizonen emakumeak askoz ere gehiago biktimizatzen dituztela etxean. Krimenari buruzko ikerketa gehienetan zehaztu da, beldurraren paradoxaren ondorioz, emakumeek gizonen baino beldur handiagoa dutela, askoz ere gutxiagotan biktima izan arren. Horren ondorioz, argi eta garbi ikusiko dugu, hain zuzen ere horregatik, emakumeen gizonen baino neurri gehiago hartzen dituztela esparru publikoan, txiki-txikitatik kalea, gaua eta ezezagunak arriskutsuak direla erakutsi baitzaielako. Hori, noski, oso gutxitan aipatutako biktimizazio-modu bat da. Are gehiago, horren onartuta dago, non ezezagun batek emakume bati eraso egiten badio, errua emakumeari botatzen zaiola, kontuz ez ibiltzeagatik. Egia esan, biktimizazioa ez da hitz egokiena gaur egungo populazioak bizi duen egoera azaltzeko. Gizon-populazioarekin konparatuta, emakumeek nolabaiteko askatasun-gabezia dutenez, diskriminazioa, zapalkuntza edo antzeko termino bat ez al litzateke egokiagoa izango? Askatasun-gabezia hori gutxienez hiru elementuz osatuta dago: etxeak ez dira babesleku seguruak, askotan kalea bera baino arriskutsuagoak dira; emakumeek beraiek askatasun-gabezia hori onartzen dute, nahiz eta ez aintzat hartu. Aldi berean, gizonak babesle eta harrapari bihurtzen dira: emakumeentzat, beraz, kaleitsu bat da.

Krimenarekiko beldurra aztertzen duten adituek, gainera, ez dute kontuan hartzen beldurtzen gaituzten pertsonen sexua: arriskutsuak izan ala ez, gizonak dira, ez emakumeak. Prostitutei ez zaie beldurrik izaten, askotan, kalean, hiri-degradazioaren irudi gisa agertu arren. Gizonen; hau da, prostituten bezeroek, ez diete beldurrik. Emakumeak ez dira prostituten beldur. Emakumeak saldu edo erosten diren lekuetan, ez dira eroso sentitzen, gizon arriskutsu ugari baitaude, bai bezeroak baita babesleak direnak.

Krimenarekiko beldurraren ikerketei buruz gehiago hitz egin beharko litzateke, baina lan honetan, azterketa mugatuago bat egingo dugu. Italia iparraldeko hiru hiritan,

emakumeek segurtasunari eta segurtasun-ezari buruz dituzten pertzepzioak aztertu genituen, era horretan, herri eta herrialde askotako gobernuak hartutako nahiz aplikatutako politikak aldera batera utzi eta beste politika batzuen premia dagoela azpimarratzeko.

Guretzat, ez zen oso harrigarria izan, emakumeen segurtasun-eza, batez ere fisikoki ahul sentitzen direlako agertzen dela ikustea, berdin dio emakumeak zein adina edo lanbide duen, baita alde aurretik biktimizatua izan den ala ez. Adibidez, gizonentzat kaltegarriak ez diren egoera eta jokabide maskulino asko, emakumeentzat ez dira batere atseginak (nahiz eta ez diren zertan egoera horien beldur izan behar). izan ere, lehenbizi gizon-taldea elkarrizketatu genuenean, bi gauza adierazgarri aipatu zizkiguten. Lehenik eta behin, gizon horietako askok esan ziguten, beste gizon batzuk tabernetan edo beste lekuetan gerturatu zitzaizkiela, asmo sexuarekin. Hala ere, gizonak ez ziren mehatxupean sentitu. Egin zuten gauza bakarra izan zen iradokizuna ukatzea eta proposamena serioa ez hartzea izan zen. Bigarren, emakumeek gizonak beren atzetik dabilzala uste dutenean sentitzen duten egonezinaren aurrean, gizonak mindu egin ziren, jokabide hori gehiegizkoa eta ulertezina iruditzen baitzitzaien. Horrek esan nahi du, segurtasun-eza bakoitzaren hautematearen arabera dela: emakumeek beraiek, fisikoki ahulak direla sentitzen dute, eta egoera berean, gizonak ez dute arriskurik ikusten.

Gainera, berriz ere haridura handirik gabe ikusi genuen, askotan konturatu ez arren, emakumeak kontu handiz ibiltzen direla. Hala ere, arriskuak genero maskulinoa zutela hautematen zuten. Hala azaldu ziguten guri. Gizonak, bestalde, konturatu ez arren, gizonen beldur zirela adierazi ziguten.

Hala ere, emakumeen artean ezberdintasun handiak zeuden, adina eta gainontzeko aldagarriak kontuan hartuta. Hala ere, hiri handi batean, esaterako Bolognan ikasi edo lan egiten duten emakume ikasiek; hau da, gauetan ateratzeari uzten ez dioten emakumeek eta hirietan emakumei jartzen zaizkien mugak apurtzen dituzten emakumeek ere, beldurra izaten zutela adierazi ziguten, ez horrenbeste lapurretan egiteko arriskua jasan zezaketelako; baizik eta gizonetako erasotzaileek bere esparru pertsonal edo fisikoan sartzeko arriskua zegoelako. Beraz, emakumeek ez diote kriminari beldurrik, baizik eta segurtasun-ez "ontologikoa" sentitzen dute, txiki-txikitatutako ikasitakoaren ondorioa dena; hau da, fisikoki ahulak direla eta gizon arrotzak bereziki arriskutsuak direla erakutsi dietelako, eta ondorioz, "gure" gizonak arrotz horiengandik babesteko behar ditugulako. Hau da, hitz gutxitan: emakumeek sentitzen duten segurtasun-ezak zerikusi handiagoa dauka sexuen arteko harremanen egoerarekin, kriminalitate-mailarekin edo antzeko gaiekin baino. Delitu gogorrekiko beldurra eta kezka segurtasun-ez horri daude lotuta, eta sentimendu horrek beldurra areagotu egiten du.

Hala ere, segurtasun-ez hori sozializazioaren ondorioa da; hau da, ontologikoki, bakoitzak bere burua arriskuan dagoela ikasten duelako. Kultura nagusiaren diskurtsoak, autonomia- eta askatasun-ezaren bitartez, sozializazio hori etengabe indartzen du. Horrek bi faktore nagusirekin du zerikusia: alde batetik, gizon gehienekin alderatuta, emakumeek ez dituzte horrenbeste baliabide sozial eta ekonomiko. Horrez gain, kale itsua ere hartu behar da kontuan; hau da, esparru publikoa eta gizon (arrotzak) arriskutsuak direla; eta etxea nahiz gizon (ezagunak), beharrezko babesa direla.

Hiri-segurtasunari buruzko diskurtso eta politikek, bai tokiko esparruan nahiz esparru nazionallean, segurtasun-eza gutxitu ordez, areagotu egiten dute. Arriskua, batez ere emakumeentzat, esparru publikoan dagoela azpimarratzean, emakumeen askatasun-eza legitimitatu eta indartu egiten da; eta ez da kontuan hartzen esparru pribatuan emakumeak askoz ere gehiago biktimizatzen direla. Horrek guztiak, kale itsuaren joera indartzen dute.

Hirietan era eta kolore guztietako hiritarrak aurki daitezke, baina diskurtso eta politika guztiak "hiritar zintzoei" zuzenduta daude, eta bertan, etorkinak, etxerik gabeko pertsonak eta orokorrean, behartsuak arriskutsuak direla azpimarratzen da. Hala ere, hiritar zintzoak bi motatakoak izan daitezke: gizonak eta emakumeak. Hala ere, mota bakoitzak hiri-esparruan dituen berezitasunak ez dira kontuan hartzen.

Badirudi, orokorrean, hiri-segurtasunari buruzko politika eta diskurtsoetan bi estrategia nagusi hartzen direla. Lehenengoa lurralde-esterilizazioa da: esparru publikoak mugatu egiten dira, zaintza-kamerak jartzen dira, polizia gehiago dabil kaleetan, etxerik gabeko pertsonak, eskaleak, prostitutak eta drogazaleak kaletik "bota" egiten dira. Bigarren irizpidea, agente pribatuen eta zaintza-patrula, segurtasun pribatua, dendetan segurtasun-neurriak jartzeko diru-laguntza eta antzeko agentzien arteko lankidetzak da. Horrez gain, boluntarioen sektorea ere inplikatu nahi izaten da, biktimei, zaharrei eta emakume biktimizatuei laguntza emateko.

Baina segurtasuna eta babesa gero eta gehiago pribatizatzeko beste arrazoi bat ere badago: Udalerrri askotan, herritarrei segurtasun-neurriak hartzea eskatzen zaie, eta beren etxeak, ondasunak eta bestelakoak babesteko era guztietako aparatuak erostea iradokitzen zaie. Emakumeak (pertsona zaharrekina batera), horrelako propagandaren jomuga izan ohi dira: segurtasun-produktuak haientzat (eta neurri horiek hartzen ez badituzte, biktimizatu egiten dira) edo zaintzen dituzte pertsonentzako dira: batez ere, haurrentzat eta zaharrentzat.

Esterilizazioak eta pribatizazioak, elkarren arteko mesfidantza gutxitu beharrean, areagotu egiten du, hiriko bizitza aberats eta anitza desagerrarazten du, eta ondorioz, babesa familian eta pertsona ezagunen artean bilatzen da. Konfiantza oso baliabide urria da gaur egun, konfiantza partikulartua daukagu soilik: Offek adierazi zuen bezala, era batean edo bestean "gu bezalakoak" diren pertsonengan duguna. Baumanen arabera, horrelako kolektibitateak "konplize-erkidegoak" dira.

Joera horrek denei kalte egiten digun arren, bereziki dagoeneko baztertuta daudenei egiten die kalte gehien; hau da, hein handiago batean, emakumeei. Hein batean behintzat, emakumeen segurtasun-eza sexuen arteko harremanen ondorio bada, emakumeek mehatxu gisa ikusten dutena ezin da ez hiritik kanporatu, ezta zaintze-kamerekin zaindu edo atxilotu ere. Hirietako populazio erdiaren ikuspuntuaren arabera, indarrean dauden hiri-politikak zentzugabeak eta gaiztoak dira; baina, aldi berean, horrek ez du esan nahi emakume askok politika horiei buruzko iritzi txarra dutenik. Izan ere, hala izango ez balitz, arraroa izango litzateke, emakumeak gizonen mundu mediatiko eta politiko berean bizi baitira, eta bertan, arriskuak kanpotik datoz; hau da, jende arraro eta arrotzaren eskutik. Gainera, orokorrean, emakumeek gizonen baino baliabide gutxiago dituztenez, gizonak baino gutxiago fidatzen dira jendearengan. Egia esan, politika horien logika muturreraino eramane beharko bagenu, emakumeentzako hiri

seguru bat gizonik gabeko hiria izango litzatekeela esan beharko genuke, bai esparru pribatuaren barne eta handik kanpo ere.

Hala ere, gure ikerketan, beste aurkikuntza bat egin dugu: segurtasun gehien duten emakumeak beren buruak eta bizitzak gehien kontrolatzen dituztenak dira. Konfiantza hori, baliabide ekonomiko, sozial eta kulturaletan oinarritzen da; baina emakume horiek arriskuak bizitzeko duten trebetasun eta gogoak ere segurtasun hori areagotzen du. Offeren ustez, arriskuak bizitzeak, konfiantza gutxitu beharrean, konfiantza handitu egiten du, bereziki konfiantza orokorra. Argi dago, arriskuan jartzen den pertsona batek ez duela beldurrik arrisku horrengatik prezio altuegia ordaindu behar izateagatik. Horrek esan nahi du, emakume horiek, gizon baten babesik gabe bizitzeko adina baliabide sozial, ekonomiko eta kultural dituela.

Askotan pentsatzen da askatasuna eta segurtasuna erabat aurkakoak direla, baina, segurtasuna norbaiten edo zerbaiten babesean gauzatzen denean soilik da hala. Segurtasuna bakoitzak bere buruan duen konfiantza eta gainontzeko jendearekin fidatzeko aukera gisa ulertzen denean, askatasunaren funtsezko baldintza bihurtzen da.

Beraz, segurtasuna eta babesa bermatzeko politikek emakumeen egoera hobetzen hasi beharko lukete, arriskuak ekidin beharrean, horiei aurre egitea bultzatu beharko bailukete. Duela urte gutxira arte, politika horiei gizarte-politika esaten zitzairen. Gaur egun, segurtasunarekiko dagoen kezkak "hiritar zintzoek" kalean erasorik ez izatea du helburu. Baumanek dioen bezala, horri esker, berehalako irrika politikoak eskuratu daitezke, edo "estatuak" gai horretan oraindik funtzio garrantzitsua betetzen jarraitzen duela sinestarazi diezaguke. Baina azkenean, politika horiek kaltegarriak dira (ikus Castelek gai horri buruz adierazitakoa), eta hiriko populazio erdiaren bizi-baldintzak okerragotu egiten dituzte.